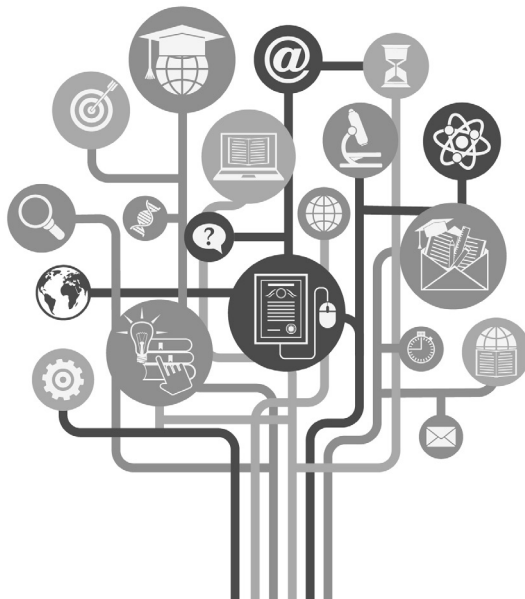

12

มาตรการทางกฎหมายในการดำเนินการกับข่าวปลอม Legal Measures to Deal With Fake News

---

รุจินันท์ วาธีวัฒนารัตน์
Rujinun Watheewattananut

มาตรการทางกฎหมายในการดำเนินการกับข่าวปลอม

Legal Measures to Deal With Fake News

รุจินันท์ วาธีวัฒนารัตน์¹

Rujinun Watheewattanarut

¹คณะนิติศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา 30000 ประเทศไทย

Faculty of Law, Nakhon Ratchasima College, Nakhon Ratchasima 30000, Thailand

e-mail : Lek9172@gmail.com

Received : November 9, 2021 Revised : February 25, 2022 Accepted : March 13, 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายที่ใช้ดำเนินการกับการเผยแพร่ข่าวปลอมที่กำลังเป็นปัญหาสำคัญในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังศึกษาแนวทางการใช้มาตรการทางกฎหมายดำเนินการกับการเผยแพร่ข่าวปลอมในอนาคตด้วยการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาวิจัยประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหารระดับนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านข่าวปลอม กลุ่มหน่วยงาน ผู้ประกอบการ ผู้ปฏิบัติการ ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากข่าวปลอม และกลุ่มผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านกฎหมาย จำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักรวม 102 คน ทำการศึกษาด้วยการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ระดับลึก และจากการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม ผลการศึกษา พบว่า 1) มาตรการทางกฎหมายที่ใช้ดำเนินการกับการเผยแพร่ข่าวปลอมในปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 ประมวลกฎหมายอาญาที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดฐานหมิ่นประมาท ประมวลกฎหมายอาญาฐานความผิดลหุโทษ และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการละเมิด 2) แนวทางการใช้มาตรการทางกฎหมายดำเนินการกับการเผยแพร่ข่าวปลอมในอนาคต คือ การปรับปรุงกฎหมายประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ในการกำกับดูแลเนื้อหาของผู้ประกอบการเพิกถอนใบอนุญาตของผู้สื่อข่าวที่เผยแพร่ข่าวปลอม ปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งกรณีผู้สื่อข่าวหรือเผยแพร่ข่าวลวงถือว่าขาดคุณสมบัติในการดำรงตำแหน่งทางการเมือง ออกกฎหมายกำกับดูแลผู้ให้บริการเทคโนโลยีแพลตฟอร์ม บริษัท

เทคโนโลยีผู้ให้บริการสื่อสังคม ต้องรับผิดชอบในการควบคุมการแพร่กระจายข่าวปลอม การนำเนื้อหาข่าวที่ผิดกฎหมายออกจากระบบฯ การปิดกั้นเนื้อหาที่ผิดกฎหมายบนระบบฯ ภายในระยะเวลา 24 ชั่วโมง การกำหนดให้ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มเปิดเผยรายละเอียดของการโฆษณาที่พบการกระทำผิดที่หลอกลวงหรือให้เนื้อหาที่ผิดกฎหมาย ตลอดจนการออกกฎหมายที่ส่งเสริมให้มีการบริหารจัดการกับข่าวปลอมแบบบูรณาการด้วยการมีส่วนร่วมหลายฝ่าย (Multi-Stakeholder)

คำสำคัญ : ข่าวปลอม; มาตรการทางกฎหมายกับข่าวปลอม; การบังคับใช้กฎหมายกับข่าวปลอม

Abstract

The purposes of this research were to investigate the legal measures taken to deal with the dissemination of fake news that are currently major concern, and to analyze guidelines for taking legal measures against the dissemination of fake news in the future. This research was a qualitative research. The samples of this research were 102 key informants consisted of policy level executives involved anti-fake news, related agency personnel, entrepreneurs, operators, persons who were affected by fake news, and legal experts. The data were collected from analyzing the documents, in-depth interviews, and participation and non-participation observations. The results of the research were 1) The current legal measures taken against the dissemination of fake news are: Thailand's Computer-Related Crime Act, B.E. 2560, a criminal code that contains provisions for defamation offenses, Criminal Code for Petty Offenses, and the Civil and Commercial Code of Infringement; 2) Guidelines for taking legal measures to deal with fake news in the future are as follows: to improve the law on broadcasting and television businesses; to supervise the contents of the operators; to revoke the license of journalists who publish fake news; to amend the electoral law in cases where people

who create or spread fake news are disqualified from political office; to enact a law to regulate platform technology providers, technology companies, and social media providers to take responsibility for controlling the spread of fake news and removing illegal news content from the system and blocking illegal content on the system within 24 hours; to regulate the platform operators to disclose details of advertisements found to be fraudulent or providing illegal content; and to enact a law which promotes integrated management of fake news with multi-stakeholder engagement.

Keywords : Fake News; Legal Measures Against Fake News; Law Enforcement Against Fake News

บทนำ

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการสื่อสารในปัจจุบัน ทำให้เกิดสังคมอีกสังคมหนึ่ง ที่เรียกกันว่า “สังคมออนไลน์” ที่ทำให้คนทุกเพศ ทุกวัย ทุกกลุ่มอายุ สามารถสื่อสารถึงกันได้อย่างรวดเร็ว โดยในระยะแรกการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ จะมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิต อาหาร การท่องเที่ยว หรือข้อมูลทางด้านสุขภาพ ในลักษณะการแลกเปลี่ยน และแบ่งปันข้อมูลซึ่งกันและกัน (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2553; อีสริยะ ไพรีพ่าย, 2560)

เมื่อการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์เข้ามาในชีวิตประจำวันของคนเพิ่มมากขึ้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมทั้งในด้านความเชื่อทัศนคติ ความรู้ความเข้าใจของผู้บริโภค หรือมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคเพิ่มมากขึ้น ทำให้กลุ่มผู้เอาใจเอาเปรียบสังคมเริ่มให้ข้อมูลที่ผิดเพี้ยน โดยในระยะแรก เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับสุขภาพ และผลิตภัณฑ์เสริมความงามที่ผู้บริโภคในสื่อสังคมออนไลน์มีการส่งต่อข้อมูลที่ผิดเพี้ยนออกไปอย่างกว้างขวาง ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดข่าวปลอมในสังคม (อีสริยะ ไพรีพ่าย, 2560; ณัฐนันท์ อธิธิยาภรณ์, 2562; ดนยา สุเวทเวทิน, 2562)

เมื่อช่าวปลอมสามารถสร้างผลประโยชน์ให้กับกลุ่มผู้เอารัดเอาเปรียบสังคมได้ อย่างแพร่หลาย การขยายตัวของช่าวปลอม จึงแพร่หลายออกไปทุกมิติทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง แม้ว่า หน่วยงานทางการศึกษาจะเร่งพัฒนา ผู้เรียนให้มีคุณลักษณะ หรือมีทักษะเพิ่มขึ้นอีก 1 ทักษะ คือ ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ หรือ หน่วยงานทางด้านการศึกษาต่าง ๆ จะให้ความรู้ในเรื่องการตรวจสอบช่าวสารทางสื่อ สังคมออนไลน์ก่อนจะส่งต่อไปยังผู้อื่นก็ตาม แต่ก็พบว่า จำนวนช่าวปลอมกลับเพิ่มสูง ขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สมาคมนักช่าววิทยุและโทรทัศน์, 2561; สุปัญญา อภิวงศโสภณ, 2561; สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2563)

อย่างไรก็ตาม ปัญหาของการส่งช่าวปลอม นอกจากจะเป็นการให้ข้อมูลที่ผิด กับผู้อื่นแล้ว เนื้อหาของช่าวปลอมจำนวนหนึ่งจะมีผลเสียต่อผู้ส่งช่าวปลอมที่จะมี ความผิดทางกฎหมาย และมีการฟ้องร้องกันทั้งทางอาญาและทางแพ่งได้ แต่ก็พบว่า การผลิตช่าวปลอมไม่ได้ลดน้อยลงแต่อย่างใดยังมี การส่งช่าวปลอมที่เป็นช่าวปลอม ไม่ลดลงอย่างต่อเนื่อง และผู้บริโภคที่ตกเป็นเหยื่อก็ไม่ได้ลดน้อยลงเช่นกัน แสดงให้ เห็นว่ามาตรการในการดำเนินการกับผู้ผลิตและเผยแพร่ช่าวปลอมยังไม่เหมาะสม และ ไม่เพียงพอ (นันทิกา หนูสม, 2560; ปณิตตา เกษมจันทโชติ, 2562; พิกุล จันทวิญญูสุทธิ, 2563)

ผู้วิจัย จึงเห็นว่า เพื่อให้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ควรมี การศึกษามาตรการทางกฎหมายที่ใช้ดำเนินการกับช่าวปลอมในประเทศไทยเพื่อจะ เป็นประโยชน์กับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนามาตรการ ทางกฎหมายที่ใช้ดำเนินการกับการเผยแพร่ช่าวปลอมในปัจจุบัน และใช้เป็นแนวทาง กำหนดมาตรการทางกฎหมายในการดำเนินการกับการเผยแพร่ช่าวปลอมในอนาคต ต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายที่ใช้ดำเนินการกับการเผยแพร่ช่าวปลอมใน ปัจจุบัน

2. เพื่อศึกษาแนวทางการใช้มาตรการทางกฎหมายดำเนินการกับการเผยแพร่ข่าวปลอมในอนาคต

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี กฎหมาย และการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกับข่าวปลอม ตลอดจนงานศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการกับข่าวปลอม ในปัจจุบันและใช้เป็นแนวทางการใช้มาตรการทางกฎหมายดำเนินการกับการเผยแพร่ข่าวปลอมในอนาคตด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านข่าวปลอม ประเด็นความคาดหวังต่อมาตรการจัดการกับข่าวปลอม ของหน่วยงาน ผู้ประกอบการ ผู้ประกอบกิจการ ประชาชน และประเด็นมาตรการใหม่ ๆ ที่สามารถใช้ในการดำเนินการจัดการกับข่าวปลอม ในประเทศไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 กลุ่ม 1) กลุ่มผู้บริหารระดับนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านข่าวปลอม จำนวนรวม 28 คน 2) กลุ่มหน่วยงาน/ผู้ประกอบการ/ผู้ปฏิบัติการกิจการ/ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากข่าวปลอม จำนวนรวม 34 คน 3) กลุ่มผู้มีความรู้ทางด้านกฎหมายทั้งในส่วนตัวทนายความ และคณาจารย์สาขาวิชานิติศาสตร์ ในสถาบันอุดมศึกษา จำนวนรวม 40 คน รวมมีผู้ให้ข้อมูลหลัก 102 คน เทคนิคในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยใช้เทคนิคสโนบอลล์ ผู้วิจัยทำการศึกษาโดยการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ระดับลึก และจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ในพื้นที่กรุงเทพฯ ทำการเก็บข้อมูล ในช่วง เดือน มกราคม 2564 – กันยายน 2564 ผลการสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบแบบสามเส้าจะถูกนำไปวิเคราะห์ผลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาและนำไปใช้ในการสรุปผลต่อไป

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยทำการศึกษา เป็น 2 ขั้นตอน ขั้นตอนแรก เป็นการศึกษามาตรการทางกฎหมายที่ประเทศไทยใช้ดำเนินการกับหน่วยงานหรือบุคคลที่ทำการเผยแพร่ข่าวปลอมในปัจจุบัน และขั้นตอนที่สอง เป็นการศึกษาแนวทางที่ประเทศไทยจะนำไปใช้เป็นมาตรการทางกฎหมายเพื่อดำเนินการกับหน่วยงานหรือบุคคลที่ทำการการเผยแพร่ข่าวปลอมในอนาคต ผลการศึกษามี ดังนี้

1) มาตรการทางกฎหมายที่ใช้ดำเนินการกับการเผยแพร่ข่าวปลอมในปัจจุบัน

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหารหน่วยงานต่อต้านข่าวปลอม กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากข่าวปลอม กลุ่มทนายความ และอาจารย์สาขาวิชานิติศาสตร์ เห็นสอดคล้องกันว่า มาตรการทางกฎหมายที่ใช้ดำเนินการกับการเผยแพร่ข่าวปลอมในปัจจุบัน เป็นการดำเนินการในเชิงรับ หรือเชิงแก้ไขสิ่งที่เกิดขึ้นเพียงอย่างเดียว โดยกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากข่าวปลอมเห็นว่าปัจจุบันดำเนินการตามความผิดฐานกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ การกระทำความผิดประมวลกฎหมายอาญามาตราหมิ่นประมาท ในขณะที่กลุ่มผู้บริหารหน่วยงานต่อต้านข่าวปลอม กลุ่มทนายความและอาจารย์สาขาวิชานิติศาสตร์เห็นว่า เป็นการกระทำความผิดฐานกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ การกระทำความผิดประมวลกฎหมายอาญามาตราหมิ่นประมาท การกระทำความผิดประมวลกฎหมายอาญาฐานความผิดลหุโทษ และการกระทำความผิดประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในหมวดของการละเมิดเกี่ยวกับการเรียกค่าเสียหาย ซึ่งเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับข่าวปลอมมีรายละเอียดดังนี้

1.1 มาตรการจากพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560

มาตรการที่ใช้ดำเนินการ พบว่า เกี่ยวข้องกับมาตรา 14 อันเป็นการนำข้อมูลที่ผิดพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์เข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ ความผิดมาตรา 14 จะระบุโทษการนำข้อมูลเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ข้อ ความผิดด้วยกัน คือ การโพสต์ข้อมูลปลอม ทุจริต หลอกลวง ข้อมูลความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัย การก่อการร้าย ข้อมูลลามกอนาจารที่ประชาชนเข้าถึงได้ และในส่วนที่เป็นการกระทำอันมีลักษณะเป็นการหมิ่นประมาททางอินเทอร์เน็ต ข้อความดังกล่าวไปลงในเว็บไซต์ เพื่อให้คนทั่วไปเข้าถึงข้อมูลนั้นได้ถือว่าการหมิ่นประมาททางอินเทอร์เน็ต และเป็นการหมิ่นประมาทโดยการโฆษณา รวมถึงการส่งต่อจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งมีข้อความหมิ่นประมาทไปให้ผู้อื่นก็เป็นการหมิ่นประมาททางอินเทอร์เน็ตด้วย (สราวุธ พิทยาศักดิ์, 2565)

1.2 มาตรการจากประมวลกฎหมายอาญาที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดฐานหมิ่นประมาท

มาตรการที่ใช้ดำเนินการตามประมวลกฎหมายอาญา พบว่า เกี่ยวข้องกับประมวลกฎหมายอาญามาตรา 326 และมาตรา 328 ตามมาตรา 326 เป็นการใส่ความที่ทำให้ปรากฏข้อเท็จจริงซึ่งอาจเป็นความจริงก็ได้หรือเป็นความเท็จก็ได้ไม่จำกัดวิธี อาจเป็นการใช้คำพูดหรือแสดงกิริยาอาการอย่างหนึ่งอย่างใดหรือใช้ภาษาใช้การใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ (ไกรฤกษ์ เกษมสันต์, 2561) ถ้าการใส่ความนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนก็ได้รับยกเว้นโทษ (หยุด แสงอุทัย, 2538) การใส่ความเป็นการให้ร้ายกล่าวร้ายผู้อื่นให้ผู้นั้นได้รับความเสียหาย ถ้ามีการกระทำด้วยการโฆษณาจะเป็นไปตามมาตรา 328 ผู้กระทำได้กระทำได้โดยการโฆษณาด้วยเอกสาร ภาพวาด หรือตัวอักษรที่ทำให้มีปรากฏไม่ว่าด้วยวิธีการใด ๆ แผ่นเสียง หรือสิ่งบันทึกเสียง ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท การกระทำที่จะเป็นความผิดตามมาตรา 328 ต้องครบองค์ประกอบความผิดตามมาตรา 326 เสียก่อน หากการกระทำไม่เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทผู้กระทำย่อมไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณาตามมาตรา 328 (สุจิตา ผิวขาว, 2563) ส่วนวิธีการหมิ่นประมาทในสังคมออนไลน์หรือเว็บไซต์ที่มีการเปิดให้มีการแสดงความคิดเห็นบนกระดานแสดงข้อความหรือตั้งกระทู้ถามหรือแสดงข้อเท็จจริงต่าง ๆ ในลักษณะใส่ความและทำให้ผู้อื่นเสียหายนอกจากจะเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 326 แล้วก็เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณาตามมาตรา 328 ด้วย (บุญยศิษย์ บุญโพธิ์, 2556)

1.3 มาตรการจากประมวลกฎหมายอาญาที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับฐานความผิดลหุโทษ

มาตรการที่ใช้ดำเนินการตามประมวลกฎหมายอาญา ฐานความผิดลหุโทษ พบว่า เกี่ยวข้องกับมาตรา 384 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดแกล้งบอกเล่าความเท็จให้เลื่องลือจนเป็นเหตุให้ประชาชนตื่นตกใจ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” เป็นการเรียกร้องความสนใจโดยการสร้างข่าวลือหรือเผยแพร่เนื้อหาใดๆ ในโลกออนไลน์ที่ทำให้สังคมตื่นตระหนกหรือเกิดความพฤติกรรมดังกล่าว อาจเข้าข่ายความผิดตามพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ ฯ ปี 2560

มาตรา 14(2) ในส่วนของผู้พิมพ์ผู้โฆษณา มีบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 32 บัญญัติไว้ว่า ผู้ประพันธ์ บรรณาธิการ หรือผู้พิมพ์ผู้โฆษณาซึ่งหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์อันออกโฆษณาต่อประชาชน ถ้าได้กล่าวหรือแสดงวิธีใด ๆ ในระหว่างการพิจารณาไปจนมีคำพิพากษาถึงที่สุด ซึ่งข้อความหรือความเห็นโดยประสงค์จะให้มิอทธิพลเหนือความรู้สึกของประชาชน เช่น เป็นการแสดงไปผิดจากข้อเท็จจริงแห่งคดี ก็จะมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้ด้วย

1.4 มาตรการจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในหมวดของการละเมิด

มาตรการที่ใช้ ดำเนินการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามมาตรา 423 เป็นเรื่องความรับผิดชอบทางแพ่ง ซึ่งมีกรกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริงหรือเป็นความเท็จ และการกล่าวนั้นได้สร้างความเสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของบุคคลอื่น หรือเป็นที่เสียหายแก่ทางทำมาหาได้หรือทางเจริญของบุคคลอื่น ส่งผลให้ผู้กล่าวหรือไขข่าวจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ถูกหมิ่นประมาทเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่การนั้น ถึงแม้ว่าตนจะมิรู้ว่าข้อความนั้นจริงเท็จประการใดแต่หากควรจะได้เป็นไปตามมาตรา 423 วรรคหนึ่ง ส่วนผู้ส่งข่าวสารซึ่งตนมิรู้ว่า เป็นความเท็จ หากตนเองหรือผู้รับข่าวสารมิทางได้เสียโดยชอบในการนั้นแล้วด้วยก็มิเป็นละเมิด ตามมาตรา 423 วรรคสอง การกล่าว เป็นการพูดให้ผู้อื่น ไม่ใช่พูดกับผู้เสียหายโดยตรง ส่วนคำว่า “ไขข่าว” คือ การกระทำใด ๆ ที่แสดงออกไม่ว่าจะเป็นการเขียนเป็นภาพ เป็นหนังสือ หรือด้วยวิธีการอย่างอื่น ให้บุคคลอื่นเข้าใจความหมายของผู้ไขข่าวได้ (วารี นาสกุล, 2540) เป็นการกล่าวข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริงหรือความที่ควรกล่าวนั้นหากเป็นการดูหมิ่นซึ่งหน้าจะมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 393 การกล่าวหรือไขข่าวที่จะทำให้เกิดเป็นการหมิ่นประมาทได้ต้องเป็นการกล่าวหรือไขข่าวต่อบุคคลที่สามไม่ใช่เป็นการกล่าวหรือไขข่าวต่อผู้เสียหายโดยตรง ถ้าไม่มีผู้อื่นรับรู้ก็เกิดความเสียหายไม่ได้ คำว่า “เสียหาย” ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณหรือทางทำมาหาได้ของผู้ถูกหมิ่นประมาท

1.5 กฎหมายว่าด้วยการประกอบกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์

กฎหมายว่าด้วยการประกอบกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ให้อำนาจสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์หรือ กสท. ขึ้น จากนั้นได้มีการ

แต่งตั้งคณะกรรมการด้านผังรายการและเนื้อหารายการขึ้น เมื่อปี พ.ศ.2555 เพื่อทำหน้าที่จัดทำหลักเกณฑ์มาตรฐานของเนื้อหาและผังให้ตรงกับใบอนุญาต ตรวจสอบเนื้อหาและผังรายการเพื่อเป็นข้อมูลรายงานต่อ กสทช. นอกจากนี้ยังมีอำนาจสั่งระงับการออกอากาศเมื่อผู้ประกอบกิจการออกอากาศรายการที่มีเนื้อหาสาระขัดต่อกฎหมาย ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน นอกเหนือจากคณะกรรมการด้านผังรายการและเนื้อหารายการซึ่งมีหน้าที่ช่วย กสทช. กลั่นกรองและพิจารณากรณีจากร้องเรียน เรื่องเนื้อหาโดยตรงแล้ว ยังมีอีกคณะกรรมการที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลเนื้อหา คือ คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคในกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์ ซึ่งทำหน้าที่กำกับดูแลเนื้อหาโฆษณาที่เป็นการเอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค และมีคณะกรรมการส่งเสริมการกำกับดูแลตนเองในกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์ ที่ทำหน้าที่ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการสื่อมีการรวมตัวกันเพื่อสร้างกลไกการกำกับดูแลตนเอง บนมาตรฐานทางจริยธรรมแห่งวิชาชีพ นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงกันอีกในส่วนของสำนักงาน กสทช. คือ สำนักงานอนุญาตประกอบกิจการกระจายเสียง และสำนักงานอนุญาตประกอบกิจการโทรทัศน์ ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบผังรายการซึ่งผู้ประกอบการส่งมาว่าตรงตามข้อกำหนดเกี่ยวกับเนื้อหาในประเภทใบอนุญาตหรือไม่ ก่อนจะพิจารณาอนุมัติให้ใบอนุญาตไป

1.6 กฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายดำเนินการกับการเผยแพร่ข่าวปลอม

ท่ามกลางวิกฤตที่เกิดขึ้นหลายเหตุการณ์โดยเฉพาะวิกฤตการณ์ของการแพร่ระบาดของโรคระบาดที่เกิดขึ้นทั่วโลก นอกจากการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการต่าง ๆ เพื่อควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคแล้ว ยังมีหลายประเทศพุ่งเป้าแก้ปัญหาหรือจัดการกับข่าวปลอมที่ถูกเผยแพร่หลายช่องทาง โดยเฉพาะสื่อมวลชนและโซเชียลมีเดีย มีหลายประเทศ ที่ได้ผ่านกฎหมายต่อต้านข่าวปลอมออกมา เช่น มาเลเซีย กลับมาใช้กฎหมายต่อต้านข่าวปลอมที่ โดยใช้อำนาจในสถานการณ์ฉุกเฉิน ประกาศใช้กฎหมายใหม่แบบไม่ต้องผ่านการลงมติรับรองในสภา ซึ่งมีบทลงโทษจำคุกสูงสุดถึง 3 ปี สำหรับการเผยแพร่ข่าวปลอมที่เกี่ยวกับโควิด หรืออำนาจรัฐบาลในภาวะฉุกเฉิน เวียดนาม มีกฎหมายใหม่เพื่อต่อต้านข่าวปลอม ท่ามกลางสถานการณ์โควิด ที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐในการลงโทษปรับประชาชนที่เผยแพร่หรือแชร์ข่าวปลอม

โดยเฉพาะข่าวเกี่ยวกับโควิดในโซเชี่ยลมีเดีย ซึ่งมีโทษปรับตั้งแต่ 463-920 ดอลลาร์สหรัฐ ฟิลิปปินส์ ให้อำนาจพิเศษลงโทษผู้เผยแพร่ข่าวปลอมเกี่ยวกับโควิด โดยมีโทษจำคุก 2 เดือนและปรับสูงสุดถึง 19,500 ดอลลาร์สหรัฐ รัสเซีย ผ่านกฎหมายต่อต้านข่าวปลอม มีโทษปรับ 25,000 ดอลลาร์สหรัฐ และจำคุกสูงสุดถึง 5 ปี สำหรับผู้ที่เผยแพร่ข้อมูลเท็จเกี่ยวกับโควิด ส่วนสื่อมวลชนที่เผยแพร่ข้อมูลเท็จมีโทษปรับสูงสุดถึง 127,000 ดอลลาร์สหรัฐ กฎหมายแต่ละประเทศแสดงให้เห็นรูปแบบการบังคับใช้กฎหมายต่อต้านข่าวปลอมของแต่ละประเทศที่มีระดับหนัก - เบาแตกต่างกัน เริ่มตั้งแต่การตรวจสอบและควบคุมสื่อและโซเชี่ยลมีเดียต่างๆ โดยสามารถลบข้อมูลหรือบทความที่เผยแพร่ข้อมูลเท็จ อีกทั้งยังมีโทษตั้งแต่ปรับเงินหรือจำคุกนานหลายปี (วิโรจน์เลิศจิตต์ธรรม, 2564) กฎหมายของสิงคโปร์เปิดทางให้ทางการสามารถสอดส่องแพลตฟอร์มออนไลน์ รัฐบาลสามารถสั่งให้แพลตฟอร์มออนไลน์ต่างๆ ลบข้อมูลที่เห็นว่าเป็นเท็จซึ่งเป็นปฏิปักษ์ต่อสาธารณประโยชน์และสั่งให้โพสต์ข้อความแก้ไขได้ด้วย กฎหมายนี้ห้ามไม่ให้เผยแพร่ข้อมูลเท็จซึ่งรัฐบาลเห็นว่าเป็นภัยต่อสาธารณะ ผู้ใดที่ถูกตัดสินว่ามีความผิดอาจถูกปรับอย่างหนัก หรือ/และ ถูกจำคุกถึง 5 ปี และยังห้ามไม่ให้มีการใช้บัญชีปลอมในการเผยแพร่ข่าวปลอม โดยมีโทษปรับถึง 1 ล้านดอลลาร์สิงคโปร์ และมีโทษจำคุกถึง 10 ปี กฎหมายบังคับใช้ได้กับหลายแพลตฟอร์มตั้งแต่โซเชี่ยลมีเดียถึงเว็บไซต์ข่าว ซึ่งจะถูกลงโทษด้วยหากไม่ทำตามคำสั่งให้ลบข้อมูล หรือโพสต์ข้อมูลแก้ไข (ผู้จัดการออนไลน์, 2562)

2. แนวทางการใช้มาตรการทางกฎหมายดำเนินการกับการเผยแพร่ข่าวปลอม ในอนาคต

แนวทางการใช้มาตรการทางกฎหมายในปัจจุบันยังไม่ครอบคลุมกับปัญหาที่เกิดขึ้น การรับมือข่าวปลอมไม่ได้มีแค่การบังคับใช้มาตรการทางกฎหมาย แต่ยังมีมาตรการในการแก้ปัญหาข่าวปลอมด้วยการชี้แจงข้อมูลข่าวสาร เพราะแทนที่จะแก้ปัญหาโดยการดำเนินคดีกับผู้ใช้สื่อออนไลน์ ควรจะเปลี่ยนไปใช้แนวทางการให้ความรู้ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงหรือการสร้างวัฒนธรรมความรู้เท่าทันสื่อและข่าวสารดิจิทัลมากกว่า อีกทั้งยังอาจใช้วิธีการรณรงค์ไม่ให้ผู้ลงโฆษณาสนับสนุนทางการเงินเพื่อตัดเส้นทางรายได้ของสื่อที่ขาดจริยธรรมและนำเสนอเนื้อหาปลอมเป็นเท็จ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหารหน่วยงานต่อต้านข่าวปลอม กลุ่ม

ผู้ได้รับผลกระทบจากข่าวปลอม และกลุ่มนายความและอาจารย์สาขาวิชานิติศาสตร์ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า แนวทางการใช้มาตรการทางกฎหมายดำเนินการกับการเผยแพร่ข่าวปลอมในอนาคต ต้องเพิ่มการดำเนินการในเชิงรุก หรือเชิงป้องกัน คือ เห็นว่าควรมีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวกับการประกอบกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์ ประกอบกิจการสื่ออินเทอร์เน็ต การประกอบกิจการของผู้ให้บริการเทคโนโลยีแพลตฟอร์มฯ และควรมีการปรับปรุงกฎหมายในเชิงป้องกันที่เกี่ยวกับ การกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรม หรือมาตรฐานในการร่วมกันกำกับดูแล เช่น การเพิกถอนใบอนุญาต ตลอดจนการสร้างแรงจูงใจในการร่วมกันบริหารจัดการกับข่าวปลอม ส่วนการดำเนินการในเชิงรุก หรือเชิงป้องกันของกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากข่าวปลอม เห็นว่าควรมีการปรับปรุงกฎหมายที่ดำเนินการกับกลุ่มบุคคลที่ประกอบกิจการวิทยุโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับ ธุรกิจ การค้า การเมืองหรือผู้หวังผลทางการเมือง เป็นต้น และการดำเนินการในเชิงรุก หรือเชิงป้องกันของกลุ่มนายความและอาจารย์สาขาวิชานิติศาสตร์ มีความเห็นว่า ควรมีการดำเนินการทั้งการปรับปรุงกฎหมาย เพื่อดำเนินการกับกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับ ธุรกิจ การค้า การลงทุน การเมือง การปกครอง การหวังผลทางการเมือง กลุ่มผู้ให้บริการเทคโนโลยีแพลตฟอร์มฯ ตลอดจนมีมาตรการส่งเสริมให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน มีส่วนร่วมกันในการดูแลรับผิดชอบ สังคม การกำหนดระบบสร้างภูมิคุ้มกันให้กับสังคม ระบบการใช้สื่อสังคมอย่างปลอดภัย ระบบการแจ้งและตรวจสอบข้อเท็จจริงจากข่าวสารในสื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ทุกกลุ่มเสนอให้มีการปรับปรุงกฎหมายรวม 4 ประเด็น มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 การปรับปรุงกฎหมายประกอบกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์และสื่ออินเทอร์เน็ต

มาตรการปรับปรุงกฎหมายประกอบกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์ และสื่ออินเทอร์เน็ต ในการกำกับดูแลเนื้อหาของผู้ประกอบการเป็นมาตรการที่เกี่ยวข้องกับองค์กรสื่อ ที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลเนื้อหาของผู้ประกอบการ อาจทำได้ในสามลักษณะ คือ การกำหนดให้มืองค์กรกำกับดูแลผู้ประกอบการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์ และสื่ออินเทอร์เน็ตโดยตรง เนื้อหาที่อยู่ในความดูแลขององค์กรกำกับดูแล กำหนดให้มืองค์กรที่กำกับดูแลเป็นของภาครัฐที่มีอำนาจพัฒนากฎระเบียบในการกำกับดูแล

ตลอดจนสอดส่องและบังคับใช้กฎระเบียบเหล่านั้น (รัตนารณณ์ จอมมูล, 2563) และการกำกับดูแลตนเองหรือการกำกับดูแลกันเองของผู้ประกอบการ และการกำกับดูแลร่วมกันทั้งองค์กรที่กำหนดขึ้นร่วมกับตัวแทนของผู้ประกอบการ และแนวทางการมีส่วนร่วมหลายฝ่าย อาจมีการเสริมด้วยมาตรการอื่นๆ เช่น การสร้างกลไกหรือองค์กรให้มีการตรวจสอบข้อเท็จจริงและตอบโต้ข่าวปลอมด้วยการสร้างเว็บไซต์ในการตรวจสอบ การมีส่วนร่วมให้เกิดการทำงานร่วมกันก็เป็นมาตรการหนึ่งที่สามารถใช้แก้ปัญหาได้ การทำงานร่วมกันในการต่อสู้กับข่าวปลอมทั้งในระดับภูมิภาค รัฐบาล เอกชน ภาคอุตสาหกรรม หน่วยงานที่ร่วมมือกันควรร่วมกันจัดทำหลักเกณฑ์ของการมีส่วนร่วม การกระทำที่อาจดำเนินการตามกรอบระยะเวลาและความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน อย่างไรก็ตามการดำเนินการที่จะให้ผลดีได้นั้น ต้องมีการกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรม มาตรฐานร่วมกันในการกำกับดูแล แนวทางในการควบคุมพฤติกรรมขององค์กรและบุคลากรของแต่ละองค์กร ตลอดจนกำหนดความรับผิดชอบต่อการเผยแพร่ข่าวปลอม ที่เป็นมาตรฐานเดียวกันอย่างชัดเจน

2.2 ปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งกรณีผู้ที่สร้างหรือเผยแพร่ข่าวลวงถือว่าขาดคุณสมบัติในการดำรงตำแหน่งทางการเมือง

มาตรการนี้ เป็นมาตรการที่เกี่ยวข้องกับบุคคลซึ่งเป็นผู้ผลิตหรือเผยแพร่ข่าวปลอม ของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเมือง การปกครอง การหวังผลทางการเมือง ซึ่งอาจเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยตรง และบุคคลใกล้ชิดนักการเมือง โดยเฉพาะมีกระบวนการสร้างข่าวปลอมเพื่อโจมตีฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองกันอย่างเป็นกิจลักษณะ เพื่อหวังผลทางการเมือง (ILaw, 2562) การดำเนินการตามมาตรการนี้ เพื่อลดการสร้าง ความแตกแยกในสังคมอย่างไม่รับผิดชอบ และหากพบว่า มีการกระทำความผิดก็เข้าข่ายตามประมวลกฎหมายอาญาที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับฐานความผิดลหุโทษ และหากผู้กรณีไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าประชาชนตื่นตกใจก็ไม่มี ความผิด ดังนั้น ควรต้องรับผิดชอบต่อความผิดคุณสมบัตินในการดำรงตำแหน่งทางการเมืองจึงจะเป็นการป้องกันการสร้างหรือเผยแพร่ข่าวลวงได้อย่างรวดเร็ว การปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งโดยการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่บิดเบือนโดยผู้สมัคร ผู้สนับสนุนการเลือกตั้งทางการเมือง ตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการหาเสียงและลักษณะต้องห้ามในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2561

หมวด 1 วิธีการหาเสียงเลือกตั้งรวมถึงระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยวิธีการหาเสียงและลักษณะต้องห้ามในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2563

2.3 ออกกฎหมายกำกับดูแลผู้ให้บริการเทคโนโลยีแพลตฟอร์ม/บริษัทเทคโนโลยี/ผู้ให้บริการสื่อสังคม

เป็นมาตรการบังคับโดยกำหนดหลักเกณฑ์หรือออกกฎหมายกำกับดูแลผู้ให้บริการเทคโนโลยีแพลตฟอร์ม/บริษัทเทคโนโลยี/ผู้ให้บริการสื่อสังคมต้องรับผิดชอบในการควบคุมการแพร่กระจายข่าวปลอม และระงับการเผยแพร่ข่าวปลอมอย่างรวดเร็วเพื่อลดปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและการปกครอง เป็นมาตรการที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้บริการเทคโนโลยีแพลตฟอร์มฯ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ต้องร่วมรับผิดชอบตั้งแต่การตรวจสอบ การควบคุม การกำกับ และการระงับข่าวปลอมอย่างทัน่วงที การดำเนินการตามมาตรการนี้สามารถทำได้โดย หากผู้ให้บริการเทคโนโลยีแพลตฟอร์มฯ พบหรือได้รับแจ้งว่ามี การเผยแพร่ข่าวปลอม จะต้องเร่งตรวจสอบ และนำเนื้อหาข่าวที่ผิดกฎหมายออกจากระบบฯ/ปิดกั้นเนื้อหาที่ผิดกฎหมายบนระบบฯ ภายในระยะเวลา 24 ชั่วโมง มีการกำหนดให้ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มเปิดเผยรายละเอียดของการโฆษณาที่พบการกระทำผิดที่หลอกลวงหรือให้เนื้อหาที่ผิดกฎหมาย ตลอดจนมีมาตรการกำหนดโทษปรับในอัตราที่สูงหากไม่ดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนด

แนวทางการกำกับดูแลผู้ให้บริการเทคโนโลยีแพลตฟอร์มควรกำหนดให้เป็นนโยบายในการกำกับดูแลเทคโนโลยีหรือผู้ให้บริการสื่อสังคม โดยการกำหนดให้ผู้ให้บริการสื่อสังคมต้องรับผิดชอบในการควบคุมการแพร่กระจายข่าวลวง ไม่ว่าจะเป็นการนำเนื้อหาที่เป็นข่าวลวงหรือข่าวปลอมออกจากสื่อสังคม หากไม่ดำเนินการตามเงื่อนไขของกฎหมาย กำหนดให้บริษัทสื่อสังคมมีหน้าที่ต้องปิดกั้นเนื้อหาที่ผิดกฎหมายบนอินเทอร์เน็ตตามกำหนดระยะเวลา หากไม่ดำเนินการให้มีมาตรการในการปรับ โดยกำหนดให้หน่วยงานภาครัฐกำหนดแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสองระยะ คือ มาตรการระยะสั้นกับมาตรการระยะยาว มาตรการระยะสั้นเป็นการสื่อสารกับผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับผลกระทบด้วยข้อมูลที่ต้องการ ทัน่วงทีและโปร่งใส ส่วนมาตรการระยะ

ยาวเป็นการตอบโต้ข่าวปลอม คือ การเสริมสร้างความตระหนักรู้เรื่องการใช้เทคโนโลยีแก่ประชาชน การกำหนดความรับผิดชอบกับบริษัทเทคโนโลยีและผู้ให้บริการแพลตฟอร์มสื่อสังคมภายใต้กรอบร่วมมือ สนับสนุนให้มืองค์กรกลางทำหน้าที่ในการตรวจสอบความจริง และสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายในการวิจัยและพัฒนานโยบายและเทคโนโลยีทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ (เฉลิมชัย กิกเกียรติกุล และ ธิญญนนทณัฐ ด่านไพบูลย์, 2561)

2.4 ออกกฎหมายที่ส่งเสริมให้มีการบริหารจัดการกับข่าวปลอมแบบบูรณาการด้วยการมีส่วนร่วมหลายฝ่าย (Multi-Stakeholder)

เป็นมาตรการส่งเสริมให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน มีส่วนร่วมกันในการดูแลรับผิดชอบสังคมต่อปัญหาการผลิตและเผยแพร่ข่าวปลอม ทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ร่วมกันกำหนดกลไกมาตรการในการตรวจสอบข้อเท็จจริงในหลากหลายช่องทาง การตอบโต้ข่าวปลอมในช่องทางต่างๆ และการผลิตข้อมูลที่ถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งข่าวที่ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบกับประชาชนอย่างกว้างขวาง ข่าวที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ข่าวที่สร้างความแตกแยกในกลุ่มประชาชน ข่าวที่สร้างความสับสนหรือความเข้าใจผิดต่อประชาชน เช่น โรคระบาด ข่าวที่ทำลายภาพลักษณ์ของประเทศ โดยต้องมีระบบและกลไกในการบูรณาการ การสร้างแรงจูงใจในการร่วมกันบริหารจัดการกับข่าวปลอม การสร้างภูมิคุ้มกัน หรือการรู้เท่ากันสื่อ การรู้เท่ากันเทคโนโลยี การใช้สื่อสังคมอย่างระมัดระวังและปลอดภัย ระบบการแจ้งและระบบการตรวจสอบข้อเท็จจริงหรือการตรวจสอบข่าวสารในสื่อสังคมออนไลน์ให้กับประชาชนอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ ต้องไม่ละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และต้องมีมาตรการที่ไม่ให้ผู้ใดใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการกับผู้เห็นต่างทางการเมือง

การดำเนินการตามมาตรการในอนาคตทั้ง 4 มาตรการ พบว่า เป็นการดำเนินการในลักษณะเชิงรุก หรือเชิงป้องกันอย่างครบวงจร ทั้งผู้ประกอบการสื่อ ผู้ประกอบการแพลตฟอร์มกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเมือง และการบริหารจัดการร่วมกันแบบบูรณาการจึงจะสามารถรับมือกับความรวดเร็วของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีพร้อมรับมือการการแลเปลี่ยนข่าวสารอย่างรวดเร็วในยุคดิจิทัลได้อย่างรวดเร็ว เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษามาตรการทางกฎหมายที่ใช้ดำเนินการกับข่าวปลอมสามารถสรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

1) การศึกษามาตรการทางกฎหมายที่ใช้ดำเนินการกับการเผยแพร่ข่าวปลอมในปัจจุบัน

มาตรการทางกฎหมายที่ใช้ดำเนินการกับการข่าวปลอมในปัจจุบันประกอบด้วย การดำเนินการตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2560 การดำเนินการตามประมวลกฎหมายอาญาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การดำเนินการตามมาตรการในปัจจุบัน พบว่า เป็นการดำเนินการในลักษณะเชิงรับ เป็นการแก้ไขที่ไม่ทันการณ์ เป็นมาตรการที่มีบทลงโทษที่ไม่สูงมากนักและต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการเป็นเวลานาน ทำให้ผู้ที่เอารัดเอาเปรียบสังคมที่ผลิตและส่งต่อข่าวปลอม สร้างความสูญเสียต่อสังคมเป็นมูลค่าสูงมาก อีกทั้งในขณะที่มีการดำเนินคดีตามฐานความผิด ผู้ที่เอารัดเอาเปรียบสังคมยังคงผลิตและส่งต่อข่าวปลอมที่สร้างความเสียหายได้อย่างต่อเนื่อง ไม่มีมาตรการในการควบคุมชั่วคราวระหว่างการดำเนินคดี มาตรการที่มีอยู่ในปัจจุบันผู้ใช้ข้อมูลทุกกลุ่มเห็นว่ายังไม่เพียงพอและไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

2) การศึกษาแนวทางการใช้มาตรการทางกฎหมายดำเนินการกับการเผยแพร่ข่าวปลอมในอนาคต

แนวทางการใช้มาตรการทางกฎหมายดำเนินการกับการเผยแพร่ข่าวปลอมในอนาคต คือ การปรับปรุงกฎหมาย และการออกกฎหมายใหม่ ที่ประกอบด้วย ปรับปรุงกฎหมายประกอบกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และสื่ออินเทอร์เน็ต เพื่อให้มีการกำกับดูแลเนื้อหาของผู้ประกอบการและผู้สื่อข่าวที่เผยแพร่ข่าวปลอม ปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งกรณีผู้ที่สร้างหรือเผยแพร่ข่าวลวงให้ถือว่าเป็นผู้ขาดคุณสมบัติในการดำรงตำแหน่งทางการเมือง การออกกฎหมายกำกับดูแลผู้ให้บริการเทคโนโลยีแพลตฟอร์มฯ ต้องรับผิดชอบในการควบคุมการแพร่กระจายข่าวปลอม การนำเนื้อหาข่าวที่ผิดกฎหมายออกจากระบบฯ/การปิดกั้นเนื้อหาที่ผิดกฎหมายบนระบบฯ ภายในระยะเวลา อันรวดเร็ว เช่น ดำเนินการภายใน 24 ชั่วโมง การกำหนดให้ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มเปิดเผยรายละเอียดของการโฆษณาที่พบการกระทำผิดที่

หลอกลวงหรือให้เนื้อหาที่ผิดกฎหมาย และการออกกฎหมายที่ส่งเสริมให้มีการบริหารจัดการกับข่าวปลอมแบบบูรณาการด้วยการมีส่วนร่วมจากหลายฝ่าย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

การดำเนินการตามมาตรการในขนาดทั้ง 4 มาตรการ เป็นการดำเนินการในลักษณะเชิงรุก หรือเชิงป้องกันโดยการออกกฎหมายที่ประกอบด้วย การออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบกิจการสื่อ ผู้ประกอบการแพลตฟอร์ม กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเมือง และการบริหารจัดการร่วมกันแบบบูรณาการ การออกกฎหมายใหม่ทั้ง 4 มาตรการ จะต้องเป็นไปตามหลักสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และต้องมีมาตรการป้องกันไม่ให้ผู้ใดหรือหน่วยงานใดใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการกับผู้เห็นต่างทางการเมือง จึงจะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว และรับมือกับการการแลกเปลี่ยนข่าวสารอย่างรวดเร็วในยุคดิจิทัลได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการดำเนินการตามมาตรการทางกฎหมายที่ใช้ดำเนินการกับการเผยแพร่ข่าวปลอมในปัจจุบันที่ พบว่า เป็นการดำเนินการในลักษณะเชิงรับ เป็นการแก้ไขที่ไม่ทันการณ์ เพราะมาตรการที่ใช้มีบทลงโทษที่ไม่สูงมากนัก และต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการเป็นเวลานาน ทำให้ผู้ที่เอารัดเอาเปรียบสังคมที่ผลิตและส่งต่อข่าวปลอมยังคงสร้างความสูญเสียต่อสังคมเป็นมูลค่าสูงมาก สอดคล้องกับ การศึกษาของ นันทิกา หนูสม (2560) ที่พบว่า ผู้ผลิตและผู้ส่งต่อข่าวปลอมรับทราบว่ามี ความผิดทางกฎหมาย ทั้งผลทางอาญาและทางแพ่ง แต่ก็พบว่า การผลิตข่าวปลอมไม่ได้ลดน้อยลงผู้บริโภคที่ตกเป็นเหยื่อก็ไม่ได้ลดน้อยลงเช่นกัน ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่า มาตรการดังกล่าวยังไม่เหมาะสมและไม่เพียงพอ เช่นการดำเนินการทางคดีในปัจจุบันให้ความสำคัญกับความผิดตามพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ ซึ่งไม่เพียงพอกับความผิดหรือความเสียหายที่เกิดขึ้น การพิจารณาคดีที่ให้สอดคล้องกับผลกระทบ หรือความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำผิด อาจพิจารณาว่า อาจเข้าข่ายการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาฐานหมิ่นประมาท หรืออาจเข้าข่ายการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะช่วยคุ้มครองผู้บริโภคได้มากขึ้น ทันทเวลา และระงับความสูญเสียทางเศรษฐกิจได้อย่างมหาศาล

จากการศึกษาแนวทางการใช้มาตรการทางกฎหมายดำเนินการกับการเผยแพร่ข่าวปลอมในอนาคต พบว่า ควรใช้มาตรการทางกฎหมายดำเนินการกับการเผยแพร่ข่าวปลอมในเชิงรุก หรือเชิงป้องกัน ซึ่งสอดคล้องกับ วิโรจน์ เลิศจิตต์ธรรม (2564) ที่กล่าวว่า รูปแบบการบังคับใช้กฎหมายต่อต้านข่าวปลอมของ แต่ละประเทศที่มีระดับหนัก - เบาแตกต่างกัน ทั้งในเชิงรุก หรือเชิงป้องกัน เช่น การตรวจสอบและควบคุมสื่อ และโซเชียลมีเดียต่างๆ การดำเนินการลบข้อมูลหรือบทความที่เผยแพร่ข้อมูลเท็จสื่อ และโซเชียลมีเดียได้ทันที และมีการลงโทษอย่างรวดเร็ว ตั้งแต่การปรับ และการจำคุก ซึ่งอาจเกิดจากการดำเนินการเชิงรุกหรือเชิงป้องกัน เป็นมาตรการบนหลักการเชิงเหตุผล และหลักการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับสังคม เช่น มาตรการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์ ซึ่งกิจการดังกล่าวควรเป็นแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ และมีการตรวจสอบก่อนนำเสนอข่าวสาร แต่ปัจจุบันกลับพบว่า หลายสำนักข่าวเจตนาสร้างข่าวปลอมด้วยการอ้างแหล่งข่าว ซึ่งอาจไม่มีอยู่จริง และเป็นต้นเหตุสำคัญของการสร้างและเผยแพร่ข่าวปลอมหรือมาตรการออกกฎหมายว่าด้วยการประกอบกิจการสื่ออินเทอร์เน็ต การประกอบการของผู้ให้บริการเทคโนโลยีแพลตฟอร์มฯ ผู้ให้มีการดำเนินการอย่างรับผิดชอบต่อสังคม หากพบว่า ข่าวสารที่มีการเผยแพร่เป็นข่าวปลอม ต้องลบหรือปิดกั้นการเข้าถึงอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ มาตรการกำกับดูแลกันเองขององค์กรวิชาชีพต่างๆ ที่ควรร่วมกันกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมเพื่อให้ผู้ที่ตั้งใจบิดเบือนหรือสร้างข่าวปลอมต้องรับผิดชอบต่อการทำนั้น ด้วยการจำกัดสิทธิ หรือการเพิกถอนสิทธิ ของการเป็นสมาชิกองค์กร เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาที่พบว่า แนวทางการใช้มาตรการทางกฎหมายดำเนินการกับการเผยแพร่ข่าวปลอมในอนาคต คือ การปรับปรุงกฎหมาย และการออกกฎหมายใหม่ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการออกกฎหมาย ควรมีการดำเนินการ ดังนี้

- 1) ควรมีการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับกฎหมายการประกอบกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และสื่ออินเทอร์เน็ตโดยให้มีการเพิ่มในประเด็นการกำกับดูแลเนื้อหาข่าวสารของผู้ประกอบการอย่างรับผิดชอบ และเพิ่มประเด็นการกำกับดูแลการนำเสนอ

ของผู้ประกาศข่าว หรือผู้สื่อข่าวที่นำเสนอข่าวในพื้นที่ที่ให้ข้อมูลที่ครอบคลุมทุกด้านกับผู้บริโภค

2) ควรมีการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของผู้สมัครและผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยให้มีการเพิ่มในประเด็นกรณีผู้ที่สร้างหรือเผยแพร่ข่าวลวงเป็นนักการเมืองหรือเกี่ยวข้องกับนักการเมือง มีเจตนาหรือมีส่วนได้ส่วนเสียกับการสร้างหรือเผยแพร่ฯ เพื่อให้เกิดการได้เปรียบหรือเสียเปรียบทางการเมืองให้ต้องรับผิดชอบต่อการสร้างหรือเผยแพร่ข่าวลวง เช่น ให้ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ขาดคุณสมบัติในการดำรงตำแหน่งทางการเมือง

3) ควรมีการออกกฎหมายเพื่อการกำกับดูแลผู้ให้บริการเทคโนโลยีแพลตฟอร์ม ฯ ต้องนำเสนอข่าวสารด้วยความรับผิดชอบให้มีการควบคุมการนำเสนออย่างเป็นระบบ มีการกำกับติดตามการนำเสนอเพื่อป้องกันแพร่กระจายข่าวปลอม ตลอดจนให้มีการนำเนื้อหาข่าวออกจากระบบฯ หรือมีการปิดกั้นเนื้อหาที่ผิดกฎหมายบนระบบฯ ภายในระยะเวลาอันรวดเร็ว เป็นต้น

4) ควรมีมาตรการใหม่ๆ ที่ส่งเสริมให้เกิดการบริหารจัดการกับข่าวปลอมแบบบูรณาการ หรือการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการกับข่าวปลอมแบบเบ็ดเสร็จ เช่น มีการใช้ความร่วมมือจากหลากหลายฝ่าย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

นอกจากนี้ จากการศึกษาพบว่า มาตรการทางกฎหมายที่ใช้ดำเนินการกับการเผยแพร่ข่าวปลอมในปัจจุบันไม่เพียงพอและเหมาะสม ดังนั้น ผู้บริหารระดับนโยบายและนักวิชาการทางกฎหมาย ควรมีร่วมกันเร่งผลักดันให้มีการดำเนินการหามาตรการที่เหมาะสม ทันสมัยที่สามารถลดความสูญเสียทางเศรษฐกิจและสังคม ที่เกิดจากการผลิตและเผยแพร่ข่าวปลอมอย่างเป็นรูปธรรมอย่างรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาที่ พบว่า

1) การดำเนินการตามมาตรการในอนุภาคทั้ง 4 มาตรการ ที่ประกอบด้วย การออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบกิจการสื่อ ผู้ประกอบการแพลตฟอร์ม กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเมือง และการบริหารจัดการร่วมกันแบบบูรณาการ เป็นการดำเนินการในลักษณะเชิงรุก หรือเชิงป้องกัน เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และรับมือกับการการแลกเปลี่ยนข่าวสารในยุคดิจิทัลนั้น

2) การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้เป็นการยืนยันข้อค้นพบ จึงควรมีการศึกษาเชิงปริมาณเพิ่มเติมทั้งในรายประเด็นมาตรการ ประเด็นการเปรียบเทียบผลการดำเนินในแต่ละกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตลอดจนปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จที่เกิดขึ้นตามมาตรการแต่ละมาตรการ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ไกรฤกษ์ เกษมสันต์. (2561). *กฎหมายอาญา มาตรา 288 – 366/4 เอกสารประกอบ การบรรยายสำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตไทย ภาค 1 สมัยที่ 71 ปีการศึกษา 2561*. กรุงเทพฯ : สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตไทย.
- เฉลิมชัย กิกเกียรติกุล และ ธีรยุทธนทณัฐ ด้านไพบูลย์. (2561). ข่าวลวง : ปัญหา และความท้าทาย. *วารสารวิชาการ กสทช*, 2(2), 173-192.
- ณัฐนันท์ อธิยาภรณ์. (2562). *ผลกระทบของข่าวปลอม แนวทางรับมือของผู้บริโภค*. (15 มกราคม 2563) สืบค้นจาก <https://WWW.isranews.org/isranews-article/78298-fake-78298.html>.
- ดนยา สุเวทเวทิน. (2562). *ข่าวเทียม ข่าวปลอม ข่าวลือ คืออะไร*. (15 มกราคม 2563) สืบค้นจาก <https://WWW.thaihealth.or.th/content/43451>.
- นนทิกา หนูสม. (2560). *ลักษณะของข่าวปลอมในประเทศไทยและระดับความรู้เท่าทันข่าวปลอมบนเฟซบุ๊กของผู้รับสารในเขตกรุงเทพมหานคร*. สาขาวิชาการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, กรุงเทพฯ.
- บุญยศิษย์ บุญโพธิ์. (2556). *ข้อสังเกตเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางกฎหมายฐานหมิ่นประมาท : กรณีศึกษาการกระทำความผิดในสังคมออนไลน์*. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*, 5(3), 183-211.
- ปณิตตา เกษมจันทโชติ. (2562). *ปลูกสังคมสู้วิกฤติ Fake News*. (15 มกราคม 2563) สืบค้นจาก <https://WWW.77kaoded.com/content/author/panidda>.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2562). *รัฐบาลสิงคโปร์บังคับกฎหมายข่าวปลอม*. (20 มกราคม 2564) สืบค้นจาก <https://mgronline.com/around/detail/9620000119349>.
- พิกุล จันทวิชญสุทธิ. (2563). *การตรวจสอบข่าวปลอม*. (20 มิถุนายน 2563) สืบค้นจาก <https://WWW.isranews.org/isranews-article/75870-fakenews.html>.

- รัตนารณณ์ จอมมูล. (2563). มาตรการทางกฎหมายในการกำกับควบคุมข่าวปลอมทางการเมืองบนโลกไซเบอร์. *CMU Journal of Law and Sciences*, 13(1), 1-23.
- วารีนาสกุล. (2540). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดจัดการงานนอกสั่งและลามิควรรได้*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิโรจน์ เลิศจิตต์ธรรม. (2564). *เปิดรายชื่อประเทศผ่านกฎหมาย Fake news ท่ามกลางวิกฤตโควิด*. (20 มกราคม 2564) สืบค้นจาก <https://thestandard.co/fake-news-rules-country-list/>.
- สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์. (2561). *สัมมนาวิชาการ “วิกฤติ Fake News ในนิเวศธุรกิจสื่อ”*. (10 มกราคม 2563) สืบค้นจาก <http://www.thaibja.org/?p=3909>.
- สรารุช ปิตยาศักดิ์. (2565). *คำอธิบาย พ.ร.บ. ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2563). *กระทรวงดิจิทัลฯ เปิดตัวศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม*. (21 ธันวาคม 2563) สืบค้นจาก <https://WWW.thaigov.go.th/news/contents/details/24306>.
- สุปัญญา อภิวงศ์โสภณ. (2561). *การตรวจสอบข่าวปลอมด้วยวิธีการเรียนรู้ด้วยเครื่อง*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2553). *การสื่อสารกับสังคม*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุธิดา ผิวขาว. (2563). การหมิ่นประมาททางสื่อสังคมออนไลน์. *วารสารวเนิมของแหกรพุทธศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(1), 97-111.
- หยุด แสงอุทัย. (2538). *กฎหมายอาญา*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อิสริยะ ไพร์พาย. (2560). *Fake News ปัญญาใหญ่ของโลกอินเทอร์เน็ต*. (10 มกราคม 2563) สืบค้นจาก <http://WWW.okmd.tv/blogs/all-thinks-digital/fake-news>.
- ILaw. (2562). *กฎหมายต่อต้าน “ข่าวปลอม” มีมากมายไม่ควรใช้เพื่อประโยชน์ทางการเมือง*. (10 ธันวาคม 2564) สืบค้นจาก <https://ilaw.or.th/node/5370>.